

ԱՄՍՈՒԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԽՈՇՈՐ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ապշելով կարգացինք «Մշակ»-ի շաբաթ օրուայ համարում հետեւեալ լուրը, որ անշուշտ քաղուած է Կ. Պօլսի լրագիրներից. —

Եկ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանին կից գործող խառն ժողովը փետրվ. 17-ի իր նիստում, ի միջի այլոց, նկատողութեան է առել Վեհ. Հայրապետի ուղարկած այն երկու կոնդակները, որոնցով յայտնվում է, թէ «Հովիւ» շաբաթաթերթը և «Լուսնայ» ամսագիրը մի շարք տեղեկութիւններ են հրատարակել, թէ իբր Վեհ. Հայրապետը և Կ. Պօլսի պատրիարք Դուռեան արգելք արգելք են եղել Օրմանեան սրբազանին քարոզչութեան պաշտօն տրուելուն, Կոնդակների հետ միասին ուղարկված էին և յիշեալ թերթերից մէկ-մէկ օրինակ, ուր լոյս էր տեսել այդ լուրը: Խառն ժողովը, քննելով այդ խնդիրը, ցաւ է յայտնել այդ տեսակ սխալ ու միտումաւոր հրատարակութեան համար և որոշել է հայրապետական կոնդակները հրատարակել տալ:

Այս լուրից պէտք է եզրակացնել, որ 1. «Հովիւ» շաբաթաթերթի մէջ տպուած են եղել մի շարք տեղեկութիւններ, թէ իբր Վեհ. Հայրապետը և պատրիարք Դուռեանը արգելք են եղել Օրմանեան սրբազանին քարոզչութեան պաշտօն տրուելուն. 2. որ «Լուսնայ» ամսագրում տպուած են եղել մի շարք տեղեկութիւններ, թէ իբր Վեհ. Հայրապետը եւ պատրիարք Դուռեանը արգելք են եղել Օրմանեան սրբազանին քարոզչութեան պաշտօն տրուելուն, 3. որ Վեհ. Հայրապետը երկու կոնդակներով ուղարկել է Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանին «Հովիւ»-ի և «Լուսնայ» ի այդպիսի լուրեր պարունակող համարները 'ի տնօրէնութիւն, 4. որ Պօլսի պատրիարքարանը այդ կոնդակներն ու թերթերի համարները յանձնել է պատրիարքարանին կից գործող խառն ժողովին 'ի քննութիւն, 5. որ խառն ժողովը իւր փետրուարի 17-ի նիստում նկատողութեան առնելով յիշեալ կոնդակներն ու լրագիրների թուերը և քննելով այդ խնդիրը՝ գտել է որ այդ տպուած լուրերը «սխալ» ու «միտումաւոր» հրատարակութիւններ են եղել և վերջապէս իբրեւ այս ամենի հետեւանք՝ խառն ժողովը որոշել է հրատարակել տալ հայրապետական կոնդակները:

Ուրեմն Կ. Պօլսի արէօպագի խառն ժողովը միջնադարեան իսկվիգիցիայի է ենթարկել մերթերթը. չգիտենք միայն շրջաբերական հանել է թէ ոչ, որ այսուհետև ոչ մի թերթ չյանդգնի իրանց դէմ բան գոել:

Մենք կխօսենք միայն մեր թերթի մասին, թողնելով «Հովուին» իւր բաժին պատասխանը ինքը տալ:

Այս տեսակ մի պաշտօնական դատապարտութիւն տալու համար՝ մի ամսագիր անշուշտ աչքի ընկնող և խոշոր էլ յանցանք պիտի լինի գործած. Հայրապետ, Պատրիարքարան, ազգային ժողովի խառն ժողով—այս բոլորը՝ հայոց ազգի ամբողջ բարձրագոյն Ատեանը կոնդակներով, ժողովների որոշումներով և մամուլի միջոցով դատապարտում է «Լումայ» թերթը:

Բայց ինչի՞ համար է այս ամենը:

Եւ որովհետև մեզ համար էլ խիստ տարօրինակ էր այդ ամենը, ուստի և նախ և առաջ խմբագրութիւնս իւր բոլոր կազմով անմիջապէս մանրակրկիտ քննութեան ենթարկեց «Լումայ»-ի 1908 և 1909 թուերի բոլոր համարները, տեսնելու թէ արդեօք ինչ ենք տպել մենք այդ խնդրի մասին. քննութիւնը ցոյց տուեց, որ այդ ամբողջ ժամանակի ընթացքում խմբագրութիւնս բացարձակապէս ոչ մի լուր չի տպագրել Վեհի և Օրմանեան սրբազանի յարաբերութեանց մասին, բացի վեհափառի ճանապարհորդութեան նկարագրութեան մէջ երկու խօսքից, թէ ինչպէս նորահաստատ կաթողիկոսը հրաւիրում է իւր մօտ Օրմանեանին և սիրալիր ընդունելութիւն է ցոյց տալիս: Մի անգամ միայն, այն է 1909 թուի նոյեմբեր ամսի համարում տպել է Կ. Պօլսից խմբագրութեանս ստացած թղթակցութիւնից մի քաղուածք, ուր ասուած է.

Եր. 63. ԳԿ. Պօլսից մեզ գրում են. «Յոգեւորը իշխանութիւնը դեռ կշմանայ ա'են. Օրմանեանը նկեղեցիներէն հեռու պահել, որով ն. սրբազնութիւնն էլ չկրցաւ նոյն իսկ չ. Մկրեանի յուղարկաւորութեան մասնակցիլ և դամբանականով մը 'ի վեր հանել Մկրեանի բուն հոգին. ևն»:

Այս է բոլորը, ինչ որ «Լուման» ասել է և այն լոկ միայն իր թղթակցի, որ, 'ի դէպ ասենք, խիստ արժանահաւատ անձն է, բերանով:

Այդ լուրն էլ, սակայն, երբէք չէ վերաբերում Վեհ. Հայրապետին: Անկասկած ամենքի համար պարզ է, որ այստեղ հոգևոր իշխանութիւն ասելով՝ թղթակիցն աչքի

առաջ ունի ոչ երբէք Վեհ. Հայրապետին, այլ Կ. Պօլսի պատրիարքարանը:

Դուքէ շատերը մեզ նոյն իսկ դատապարտեն, բայց պէտք է խոստովանենք, որ մենք մեր թերթի մէջ խիստ մեծ վերապահութեամբ և վերապատուութեամբ եւք վերաբերուել առհասարակ դէպի Վեհ. Հայրապետը, գլխաւորապէս նրա համար, որովհետեւ նա Լուսաւորչի՝ Ազգից ընտրուած գահակալն է: Այս մեր սկզբունքն է եղած: Եւ առհասարակ Օրմանեան սրբազանի կաթողիկոս չընտրուելուց յետոյ մենք խիստ մեծ զգուշութեամբ ենք տեղ տուել Վեհ. Հայրապետի, ս. Դուրեանի և ս. Օրմանեանի մասին խմբագրութեանս Կ. Պօլսից ստացուող լուրերին. եթէ այդպէս չլինէր, մենք իւր ժամանակին տպած կլինէինք Կ. Պօլսից մեր ստացած թղթակցութիւնները, ուր մամբռաման նկարագրուած էին, թէ ինչպէս Այա-Սոնֆանօյի հայ ժողովուրդը խնդրեց Կ. Պօլսի պատրիարքարանից, որ Օրմանեան սրբազանին նշանակէ իրանց համար քարոզիչ, բայց պատրիարքարանը պատասխանել է նրանց, թէ Օրմանեանը կարող է եկեղեցի գնալ, բայց քարոզ չխօսել, Օրմանեանը լսելով այս՝ հրաժարուել է նոյն իսկ եկեղեցի գնալ, պատասխանելով թէ՝ եկեղեցի գնալ և քարոզ չխօսել չեմ կարող, փայտի պէս կանգնելու իրաւունք չունիմ. եթէ խօսել թոյլ չէ տրոււմ ինձ՝ ապա աւելորդ է նոյն իսկ եկեղեցի գնալս:

Այս և նման շատ բաներ գրել են մեզ, բայց չենք տպել. չենք տպել, որպէսզի ամեն բամբասանքից ազատ լինենք: Բայց դարձեալ ազատ չմնացինք:

Արդ՝ քանի որ ճշմարտութիւն է, որ «Լուաման» Վեհի կողմից Օրմանեանին արգելք դնելու մասին ոչինչ չէ ասել, ինչն է ուրեմն ստիպել Վեհ. Հայրապետի կոնդակը կազմողներին «Լուամայ»-ի անունը մտցնել տալ կոնդակների մէջ և «Լուաման» դատապարտել տալ իբրեւ «սուտ» և «միտումաւոր» լուրեր հրատարակող, մինչդեռ կրկնում ենք, որ մենք այսպիսի ոչինչ չենք տպել մանաւանդ Վեհ. Հայրապետի վերաբերեալ, որ դատապարտելի լինէր խմբագրութեանս համար. մի անմեղ լուր, որ բառացի ստացել ենք Պօլսից:

Այս ինչ պրովոկացիա է, որ նիւթոււմ է էջմիածնում մեր խմբագրութեան շուրջը:

Խմբագրութիւնս բողոքում է Կ. Պօլսի «Խառն ժո-

դով» կոչուած մարմնի ապօրինի վարմունքի դէմ և զրտնուէ, որ խառն ժողովի՝ խմբագրութեանն առաջէին «սուտ» և «միտումաւոր» խօսքերը նախապաշարուած հոգիների երկանց արգասիք են, որպիսիներ, զիտենք, բազմած են այդ խառն ժողովում:

Բողոքելով խառը ժողովի «միտումաւոր» վարմունքի դէմ՝ այժմ արդէն մենք ենք հրապարակաւ հարցնում նրանց. հապա ինչ է պատճառը, որ Օրմանեան սրբազանը, Կ. Պօլսի այդ անգիւտ քարոզիչը, մինչև այսօր դատապարտուած է տանը նստելու. խառը ժողովի պատասխանից յետոյ մենք այնուհետև կաւենք մեր ասելիքը:

«ԼՈՒՄԱՅ» ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Լ ՈՒՐԵՐ

—Լրագիրները հաղորդում են, որ Կ. Պօլսի ազգային ժողովը յետ է հրաւիրել հրաժարուած պատրիարք Ս. Նիշէ եպիս. Դուբանին և ն. ս. վերստին մտել է իւր պաշտօնի մէջ: Վեհ. Հայրապետը շնորհել է ս. պատրիարքին առօրինակութեան տիտղոս:

—Միջնորդութիւն է յարուցուած Շամախի քաղաքում թոյլատրել լանալ հայոց վիճակային սեմինարիա, այս պատճառով, «Բագու» լրագրի ասելով, Շամախու քաղաքային վարչութեան լիազօրները որոշել են այդ դպրանոցի շինութեան համար յատկացնել քաղաքային գետիններից 1 դեսեատին, 1,100 քառ. սաժէն տարածութեամբ ձրիաբար, այն պայմանով. որ եթէ չըթոյլատրուի սեմինարիայի բացումը, գետինը յետ դարձնուի քաղաքին:

—Յայտնի բարեգործ հանգ. Ա. Ս. Անանեանի որդիք Միւրան և Արզար Անանեանները յայտնել են Զգրաշէնի ծխական Դպրոցի Հոգաբարձութեան, որ այս տարուանից իւրաքանչիւր տարի երեք հարիւր ռուբլի են նուիրում լիշեալ Դպրոցին:

—Այս օրերս ժողով է կայացել «Աղբիւր»-ի խմբագրատանը մեր վիպագիր պ. Շիրվանզադէի յօճեկեանը տօնելու համար. բայց առայժմ առանց որևէ հետևանքի:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՌԻԱՆՆԵՐ

Մոսկուա. Մ. Ը.—սիրով կկատարենք Ձեր ցանկութիւնը: Վարդաշապուտ. Բ. Պ.—ստացանք և կտպենք հետևեալ համարում: Բաղու Արմ. Յակոբեան.—մինչև այժմ չստացանք Ձեզանից ցուցակը:

Մոսկուա Ա. Ս. Ձեր նամակը ստացանք, երբ յօդուածը տպուած էր և շարուածքը ցրուած, ուստի և ներկայումս անհնար է արտատպել, մնում է մի ուրիշ յարմար առիթով նորից շարել և տպել:

Խմբագիր Հրատարակիչ՝ ԳԻՏ Ա. Բ. ԱՂԱՆԵԱՆՑ